

ביקורת

רופא הזיהומים הקדוש

ד"ר פארמר הוא רופא מזן אחר, קשוב לחוליו, מקדיש את חייו לסיוע לעניים ולמוכי-גורל, ומייסדן של מערכות בריאות וחינוך באזורים נחשלים. פרוזה תיעודית

שיקוף רנטגן של התא הזוגי

סיפורי חיים של לקוחות עורך הדין מובאים כאנקדוטות הומוריסטיות המסתיימות תמיד במפנה מפתיע. הצצה משעשעת לזוגיות

צדק עלום לחדור אל ההוויה הקשה והרעה שאלה נקלעים הגיבורים. כדי שהמהפך הזה יתקיים נאלץ המחבר לא אחת להתנתב אל מהלכים פנטסטיים, אך קורא שיהיה מוכן לעקוב אחר המחבר לתוך ממלכת הבדיון – יצא נשכר ומשועשע ללא ספק. בכל אחד מן הסיפורים, נכלוליו של גיבור אחד מנוצלים לנקמה ולתיקון על ידי גיבור אחר. אב שמתנכר לילדו מקבל דימוי חיובי בגלל אם חכמה; בעל אוהב ההולך למוות מתאכזר למראית עין לזו שתהיה אלמנתו, כדי לאפשר לה לפתוח בחיים חדשים אחרי מותו; זקנה שכופים עליה צוואה בניגוד לרצונה – משאירה סימנים לרצונה האמיתי; צוואתו של בעל השונא את אשתו והמשאיר רכוש לכלבתו – מתהפכת בסיועו של עורך דין חכם (איך לא?); בעל המשקו באשתו את המשרה – נענש על ידי אשתו מיידה כנגד מידה; אמא חרדית המאמלת את בתה בכך שכפתה עליה נישואין עם פסיכופת – הופכת את הקערה על פיה בטריק נכלולי וכו'.

במשפחות הכי טובות - תמונות מחיי נישואים

בני דון-יחייא
ידיעות ספרים, 2009, 188 עמ'

משה גרנות

מבוא הקצר לספר כותב המחבר, עורך-דין ידוע בתחום דיני המשפחה, מי הם מוריו בכל הנוגע

מארקס, ג'רי סיינפלד, ביל קוסבי, שלום עליכם, אפרים קישון ואחרים – אמרות המהוות מוטו קולע למסופר. לאחר כל סיפור מובאת אנקדוטה מחווייתו של המחבר בפרקטיקה שלו כעורך דין. אנקדוטות אלה מאפשרות הצצה אל עולמם המסויט של הלקוחות, והרי עיקרה של הספרות – אם נודה או לא – היא הצצה אל עולמו של הזולת. לדון-יחייא יש לשון שנונה משעשעת.

לסיפור הקצר בעל הפואנטה, הלא הם בין השאר סומרסט מוהם, קארל צ'פאק, אנטון צ'כוב, ג'י דה מופאסאן, רואלד דאל, ובראשם או הנרי. נאמן לאהבתו ליוצרים הנ"ל הוא השתדל לחבר "סיפורים הממריאים לעבר סיום מפתיע – כפי שקורה, לא אחת, בחיים עצמם". התלמיד למד את הטכניקה האהובה עליו וחבר 15 סיפורים משעשעים, שכולם מסתיימים במהפך המאפשר לאיזה

ממשית. בישראל, למשל, יש מחסור משמעותי ברופאים בכלל, ובפרט ברופאים מרדימים וכירורגים. לא ירחק היום שבו יאלצו לקבוע בבית החולים קדימויות על פי נגישות המשאב היקר – רופא מרדים. במקומות מסוימים, המצב הזה קיים כבר עתה.

ומצד שני, בגישה זו, חולים מסוימים לא יקבלו טיפול לעולם. החולים העניים ביותר, החולים ביותר, אלה שסובלים ממחלות נדירות או קשות לטיפול, ייוותרו ללא כל גג טיפולי. האם חכמה אנחנו יכולים להרשות לעצמנו להזניח את כל אלה? הפתרון של פארמר הוא הפתרון שאני, ורופאים רבים נוספים, נוקטים בלית ברירה – אנחנו מטפלים ככל יכולתנו בחולים המגיעים למרפאה שלנו. אנחנו משתדלים לתת מענה גם לחולים הקשים ביותר. אבל הפתרון הזה לא מאפשר ראייה כוללת, ראייה שאם נשתמש בה נאלץ לוותר על אותם חולים.

פארמר מתואר בספר כ"קדוש", והשימוש במילה הזו בדיוק מופיע לא פעם, וגם עולה תכופות במחשבה. הוא איש שמוותר על הכל למען חוליו: על תנאי חיים, על משכורתו, ובהמשך במידה רבה על משפחתו. מוטו חורו בספר הוא שלא כל אחד יכול להיות פארמר, אך זהו הדבר לשאוף אליו. האמנם?

ביהדות אין חיבה רבה לקדושים. היא מאמינה בתפיסות של "עם סגולה", "עני עירך קודמים", במחויבות ראשונית למשפחה, אחר כך לקהילה, ורק בסוף לאנושות כולה. נוצרי טוב, לעומת זאת, הוא אדם המוותר על משפחתו לטובת החברה. כמרים ונזירות מקדישים את עצמם לחלוטין למעשי חסד וצדקה, להצלת נשמות בעולם הזה ובעולם הבא, במחיר של ויתור על זוגיות והקמת משפחה משלהם. פארמר אמנם מקים משפחה בסופו של דבר, אך הוא מותיר אותה בפריז, בעוד הוא ממשיך את פעילותו הצדקה שלו בהאיטי ובעולם כולו. יותר מזה, במקרה שבו הוא מאבד יולדת ותינוק המגיעים לבית החולים שלו בקאנז', הוא מבכה לא רק את אובדן החיים, אלא את העובדה שלו היה מדובר באשתו ובבתו, הוא היה מצטער יותר. זה המקום שבו הרגשתי שאיני מעוניינת עוד בנתיב שפארמר מתווה. זוהי תפיסה נוצרית נזירית, המעוותת בעיני את המושג "אהבה" ומעקרת אותו מתוכן. אהבה חייבת להיות מבוססת על העדפה, ואם אינך יכול לקבל זאת, אתה מאבד את יכולתך לאהוב באמת.

"הרים מעבר להרים" הוא ספר חזק ומרתק, על דמות ייחודית, כמעט על-אנושית, המעורר שאלות מורכבות בנוגע ליחסי רופא חולה, בנוגע לחלוקת המשאבים בעולם, ובנוגע למה יכול הפרט לעשות למען החברה. חשוב לקרוא, ועם זאת לשים לב לתפיסה הנוצרית האדוקה העומדת בבסיסו. ■

לטיפול בחוליו. פארמר מבין כי ריפויים של חוליו אינו תלוי רק בתרופות, אלא גם בתנאי דיור, במזון ובהיענות לטיפול. הוא משקיע מאמץ ומשאבים בכל אחד מאלה, במידה שאינה פחותה מהמאמץ שהוא משקיע באבחנה ובמתן תרופות. הוא גם מבין שעצם ההקשבה לחולה יש בה ממד ריפויי, ולכן הוא מוכן להשקיע זמן רב בהקשבה לחולים, במגע, במתן התחושה שהוא שם איתם.

אחד הסיפורים המכוננים בספר הוא סיפורו של ילד מהאיטי שסבל מסרטן, הוטס לארה"ב בעלות אדירה מכספי העמותה, ושם מצא את מותו. כמובן, עניין זה עורר לא מעט ביקורת ותרעומת בקרב התורמים. אלה ביקשו לדעת האם לא ניתן היה לעשות דברים טובים יותר בכסף. פארמר נותן הסברים רבים להחלטה מדוע בחר כפי שבחר ומדגיש (כפי שראוי) שמבחן התוצאה אינו המבחן הנכון. בחירות רבות ברפואה עשויות על סמך הסתברות, וההסתברות להצלחתו של הילד אם יוטס, בהתחשב בתנאים שהיו בידי הרופאים, הייתה גבוהה. עם זאת, הוא מוסיף משפט מפתח: "למה אנחנו משתדלים בצורה אגרסיבית ככל יכולתנו למען הילד הזה ולא למען ילד אחר? בגלל שאמא שלו הביאה אותו אלינו ושם הוא היה, במרפאה שלנו" (עמ' 292).

בעולם שבו באמת לא ניתן לרפא את כולם, לפעמים אין לך ברירה אלא להסתכל על מי שנמצא שם, במרפאה שלך, ולקחת אחריות עליו. הרופא הבודד לא יכול לנהל את כלל משאבי העולם. הוא יכול להחליט לטפל במי שמובא לפתחו. זוהי גם ההחלטה של פארמר, ומדיניות הבריאות שאותה הוא מנהיג בבית החולים שהוא מקים בהאיטי: הוא אינו משיב ריקם את פניו של אף חולה, ואינו דורש שלום ממי שאינו יכול לשלם – למעשה 95% מהחולים המגיעים לבית החולים, הממוקם באזור העני ביותר של האי. במבט לכאן – מפסקי בתי המשפט בישראל עולה שאל לו לרופא המטפל להתחשב בנסיבות מנהלתיות וכלכליות בבואו להעניק שירות לחולה הבודד. שיקולי מנהלה ייוותרו בידי מנהלי המרפאות ומתווי המדיניות, ואילו על הרופא להציע תמיד את השירות הטוב ביותר לחולה.

הרעיונות האלה הם נחמדים, אך האם הם באמת ישימים? רופאי טראומה, למשל, יודעים היטב שבמצבי חירום הרופא חייב לבצע בחירות קשות. בזמן אמת, באירועים רבי-נפגעים, הרופא מוכרח למקסם את התועלת, או במילים אחרות – לטפל בחולים הקשים ביותר, שיש להם סיכוי גבוה ליהנות מהטיפול. החולים הקלים ביותר, והחולים האנושים, מוזנחים לטובת חולים אלה. אירוע רב נפגעים מציף באופן חזותי את הבעיה הכללית של הרפואה – אנחנו חיים בעולם שבו יש יותר מטופלים ממשאבים, ובלית ברירה השאלה במי להשקיע את המשאבים האלה הופכת להיות שאלה

הרים מעבר להרים

טרייסי קידר
מאנגלית: מרב מילר
הוצאת אג'נדה, 2009, 324 עמ'

טלי וישנה

גיבור הספר התיעודי רב המכר של טרייסי קידר הוא ד"ר פול פארמר, רופא, מומחה בזיהומים, המחלק את זמנו בין ארה"ב ובין האיטי, האי הנחשל ביותר בחצי הכדור המערבי. בהאיטי הוא מבלה את חלק הארי של זמנו, ושם הוא מצליח להקים יש מאין בית חולים ושירות רפואי מודרני, יחד עם שירותים נלווים, כולל מערכת חינוך לילדים המקומיים. באי המרוחק בקושי אלף קילומטרים מחופי פלורידה, חיים יותר משבעה מליון תושבים. האי מוכה עוני ומחלות, נגוע איידס ושחפת. כל אוצרותיה של האיטי נשדדו על ידי המערב והיא נותרה חרבה ומנוצלת.

פארמר הוא ללא ספק אדם מרשים. ממגורי עוני באוטובוס וביאכטה ישנה, כבן למשפחה ברוכת ילדים וחסרת אמצעים, הוא מצליח להגיע ללימודי רפואה בהארורוד. הוא מסיים את התואר בהצלחה, ובמקביל לומד אנתרופולוגיה. בפועל, הוא אינו נמצא כמעט בבית הספר לרפואה או בפקולטה למדעי החברה. את רוב זמנו, גם במהלך שנות הלימודים, הוא מעביר בפעילויות למען עניי החברה, ולאחר שנגלה לו מצבם העגום של תושבי האיטי, הוא מעביר את מוקד פעילותו לשם. ואם לא די בפעילותו האינטנסיבית בהאיטי, הרופא רב הפעלים מקים גם עמותה שמצליחה לשנות את מדיניות ארגון הבריאות העולמי, להפחית את מחירי התרופות לאיידס ולשחפת, ולשנות את העתיד המאיים על החולים לא רק בהאיטי אלא באזורים נחשלים ומוכי שחפת ואיידס נוספים, כמו פרו, מקסיקו, גואטמלה, סיביר ורוואנדה.

פארמר עושה דברים שאיש לפניו לא העז לחלום עליהם. בניית בית החולים במחוז קאנו' שבהאיטי היא מבצע מרשים ללא ספק. פארמר מקדיש את עצמו למבצע הזה בכל לבבו, נפשו ומאודו – מעבר לשהותו הארוכה בכל שנה בהאיטי, הוא גם מוצא לנכון לתרום את מרבית משכורתו האמריקאית

ביקורת

חידת הרצח ממומביי

ספר חדש של מחבר נער החידות המפורסם מדווח על הירצחו של בן פוליטיקאי הודי עתיר אויבים. הרצח צפוי, סיפורי החשודים מעניינים יותר

הסיפור, שמתחיל בביקור תמים של אזרח אמריקאי בהודו, המחפש את הכלה שהובטחה לו באינטרנט, עובר גלגולים שונים ומשונים. שמו של הבחור, לארי פייג', זהה לממציא מנוע החיפוש גוגל באינטרנט. מסתבר ששמו מוכר גם בהודו והדבר יוצר סדרה של טעויות כאשר הוא נחטף על ידי מורדים קיצוניים הדורשים כופר בעבורו. הוא מצליח להרוג טוריסטים, להימלט, לקבל פרס מן המדינה ולהיכנס לתוכנית להגנת עדים. כל זה לאורך כחמישים עמודים. מבלבל?

בראש ובראשונה על ידי שרטוט אמין ומסקרן דיו של מקרה הרצח. דמותו של ויקי ראי אינה מספיק עשירה ומעניינת. לא מאוד מפתיע שאדם כל כך מושחת בעל אויבים כה רבים יירצח, ולכן גם לא מאוד בוער לסביבה לדעת מי הרוצח (מן הסתם, רוב האנשים בדלתי נשמו לרווחה בהישמע דבר הרצח). מראש נראה כי סיפור המסגרת של הרצח הוא רק עילה בידי הסופר לפרוש שישה סיפורי חיים מורכבים, עשירים, צבעוניים ומפותלים. אולי קל ופשוט יותר היה לספר כל סיפור

רק בזכות קשריו בחלונות הגבוהים. לאחר הרצח, שבוצע במסיבת ההודיה של ויקי ראי על זיכוי במשפט, עצרה המשטרה שישה אנשים שבידיהם אקדח: שחקנית יפהפייה מבוליווד, גנב טלפונים ניידים צעיר, אמריקאי מטקסס שהגיע להודו כדי לחפש כלה שמצא באינטרנט, פקיד ממשל מזדקן הסובל מפיצול אישיות ובטוח כי הוא מהאטמה גאנדי, בן שבט שמחפש אחר סלע קדום וכן אביו של הנרצח. העיתונאי ארון אדוואני שם לו למטרה

תעלומה בשישה קולות

ויקאס סווארוף

מאנגלית: דנה אלעזר-הלוי

אחוזת בית, 2009, 529 עמ'

מיכל קרמניאן-פרי

לקריאת הספר 'תעלומה בשישה קולות' ניגשתי בסקרנות מהולה בחשדנות. שמו של הספר מצא חן בעיני מאוד; בעיני רוחי דימיתי קולות שונים הנשזרים זה בזה ויוצרים יחד הרמוניה סיפורית, עלילתית ונפשית עמוקה. עם זאת, במבט שני בכריכת הספר, ראיתי כי מחברו הוא לא אחר מאשר ויקאס סווארוף, מחבר 'נער החידות ממומביי'. את רב המכר קראתי לפני זמן רב יחסית והוא לא עורר בי רושם מיוחד. הופתעתי מההדים ש'נער החידות' עורר ברחבי העולם, ומכך שהסרט שנעשה על-פיו מאוחר יותר זכה בפרסים רבים באוסקר האמריקאי.

לקראת הקריאה בספר, מיקמתי את עצמי פעם נוספת בהודו, מולדתו של הסופר. תהיתי אם מדובר בהודו העלוכה והרעה אותה משרטט 'הטיגריס הלבן', או הודו הצבעונית, האטרקטיבית, המושכת אליה מבקרים רבים. האם לפני עוד קלישאת הודו, או הודו חדשה, מקורית. מעיון בעמוד האחורי של הספר שמחתי לראות כי עלי לצפות לתעלומת רצח מסתורית, אשר מתפננת אט אט מבין הקולות המדברים בספר. כמי שגדלה, בין השאר, על ספרי ננסי דרו ואגאטה כריסטי, ציפיתי לשקוע בעולם המתח והמסתורין, כבר בתחילת הקריאה הבנתי שלפעמים דעה מוקדמת אינה מופרכת.

הספר כתוב בתבנית מורכבת מעט, כאשר סיפור העלילה עורך בתבנית של טור בעיתון המדווח תחילה על פרשת רצח המסעירה את דלהי. הנרצח הוא ויקי ראי, בנו של שר הפנים ההודי. לויקי ראי – שבזכות אביו הפוליטיקאי ניצל מעונשים על פשעים שביצע לאורך חייו הקצרים – היו אויבים רבים. השנאה כלפיו גברה, בעיקר לאחר שזוכה (ומן קצר קודם לכן) מרצח השחקנית רובי גיל; למרות הזיכוי, האמין רוב הציבור שויקי אכן אשם, וניצל

קצת דוגמאות: 'סנונית אחת לא בישרה את בואו של אביו', 'חיז'לו אבותינו', 'מיקי לא טמנה את ידה במקלחת', 'בכל בן תרבות חבוי לעיתים נבוט', 'וילה נאה, כלים נאים וחשבון בנק נאה – הם סיבות טובות להרבה מריבות'. אבל יש שהוא מפרז במשחקי לשון, כגון בדברי רוחמו, גיבורת הסיפור 'רציתי רק לספר לא מתכוונת בכלל, רק טעימה קלה אחותי כלה, משהו לכרסם ומשהו לפכסם, משהו ללעוס ומשהו לבלוס, איזה נשנוש תוך כדי שקשוש, איזה חטיף עם אפריטיף, צ'יפס או שניים להעסיק את השיניים, קצת פיצוחים לשבת אחים, להלל ולרכל מי אין ומי אאוט – לא משהו טו רייט הום אבאוט'.

הסיפורים רוויי הומור, מפתיעים ובעיקר משעשעים. חלקם נוגע בצדדים המוארים של הזוגיות, באנושיות ובאחוה שעולים מנישואין טובים. אין כאן יומרות לחשוף בפני הקורא את כבשונו של עולם. יש בסיפורים כמיהה לאיזה צדק שייצא מן המכונה, יעניש

נוגע בצדדים המוארים של הזוגיות. בובות חתן וכלה צילום: נטלי

צילום: מינה קאדרי

מעניינת יותר. שחקנית בוליוודית בכרזת קור

נשמע לא אמין? אכן. אמנם, גם בשאר הסיפורים מסתבכת העלילה, ומגיעה למחוזות הזויים מעט, אולם דווקא סיפור זה יצר ציפייה לאיכות אחרת, תקווה שנכזבה. ניתן היה לפתח את המפגש הבין-תרבותי ואת הצורך של בן המערב ללמוד מיומנויות חיים שונות על מנת להסתגל לאורח החיים בהודו.

ייתכן שהסופר יצר במכוון את דמותו של לארי פייג' כבחור פשוט וחסר השכלה וכפתי אשר נופל שוב ושוב ברשת ולא לומד מטעויות. על רקע כישלוננו של האדם הפשוט להסתדר בהודו, בולט כוחה של הארץ הזאת כשונה מכל מה שאנו – בני התרבות המערבית – רגילים לו. תחבולה זו מכוננת את דמותה הספרותית של הודו, כארץ המחייבת לחשוב אחרת, לחיות אחרת ולשבור את חוקי החיים הרגילים. האם זו היתה כוונת הסופר, או שמא פשוט היה מעוניין בשחזור הנוסחה הקופתית הקודמת? אין לדעת. ■

בנפרד, בלי הצורך לכרוך את כל הסיפורים בתעלומה אחת, שהרי הסיפורים עצמם מעניינים מאוד, והקורא מתוודע דרכם לפנים השונות של הודו ותושביה: לעולם הזוהר, לכאורה, של השחקניות, לרובעי העוני והרעב ובעיקר לממשל המושחת שלא בוחל בשום אמצעי על מנת לשרת את האינטרסים שלו ושל מקורביו. כך למשל, מתוארת מסיבת ראש השנה בכלא, כאשר אחד האסירים, מאפיונר במקצועו, מארגן מסיבת חשפניות לאסירים ולסוהרים.

הסיפור בעל הפוטנציאל העיקרי מבין השישה הוא זה של האמריקאי, המגיע להודו לחפש כלה. בסיפור מתערבבות הודו ואמריקה, ונוצר מפגש בין שני תרבויות שלכאורה שונות בתכלית זו מזו. ייתכן כי באופן זה מכניס המחבר משהו מן הביוגרפיה האישית שלו; הוא עצמו גדל בהודו ומשרת בתפקידים שונים במשרד החוץ שלה – בין השאר גם בארצות הברית.

לגלות מי רצח את ויקי ראי, כיוון שהוא 'מתנגד למערכת שמאפשרת לעשירים ולבעלי הכוח להאמין שהם מעל החוק... אם הצדק באמת עיוור, אז רוצחו של ויקי ראי צריך לבוא על עונשו בדיוק כפי שוויקי ראי היה צריך לבוא על עונשו' (עמוד 18).

מכאן מתפצלת העלילה לשישה קולות המובאים בשישה פרקים, כאשר כל פרק מחולק לשישה חלקים. הקורא מתוודע לעולמה של כל דמות: לסיפור חייה, לנקודת המפגש שלה עם הנרצח, למניע האפשרי לרצוח ולאופן שבו יכלה לעשות זאת. בסיום הספר מתגלה הפתרון האמיתי (והלא מאוד מפתיע) של התעלומה והקורא יכול להיות רגוע כשהוא מניח מידי את הספר, כיוון שהרוצח נמצא.

הבעיה הראשונה בעלילה הינה הצהרת הכוונות של המחבר – לפענח תעלומת רצח מסובכת. כאשר מדובר בספרי מתח, יש ליצור דריכות ועניין אצל הקורא,